

ნათელა არველაძე

ემირ ბურჯანაძე – უემოქმედი მამულოშვილი

ემირ ბურჯანაძე, უწინარესად, ქრისტიანი გალხდათ, მსასოებელი დედა ეკლესიისა; ემირ ბურჯანაძე პიროვნება გახლდათ, გამომხატველი ამაღლებული სულისა და ნათელი გონებისა; ემირ ბურჯანაძე მამულიშვილი იყო, ერთგული და თავდადებული ტრფიალი თავისი სამშობლოს მთა-ბარისა, კულტურისა, ისტორიისა; ემირ ბურჯანაძე მოქალაქე გახლდათ, სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე და ქომაგი თავისი ქვეყნის ქალაქებისა, დაბა-სოფლებისა, ეკლესია-მონასტრებისა; ემირ ბურჯანაძე ჭეშმარიტი ხელოვანი გახლდათ, მეხოტბე ქართული ანბანისა, მწერლებისა, ციხე-კოშკებისა; ემირ ბურჯანაძე განსწავლული კაცი იყო, მცოდნე ლიტერატურისა, ბიბლიისა, ქართული და მსოფლიო პერალდიკისა; ემირ ბურჯანაძე თავისი სვედამწარებელი ერის ჭირისუფალი იყო, არ ჰყოლია სხვა კერპი, გარდა სარწმუნოების, საქართველოსი და მხატვრობისა...

მან იცხოვრა, როგორც უმწიკვლო ქრისტიანმა, უებრო მამულიშვილმა ღირსეულმა მოქალაქემ და ხელოვანმა, მას საქართველოს წყლული აჩნდა გულისფიცარზე და დღენიადაგ იმას დუდუნებდა — «ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე». მან საქართველოს თავისუფლების სამსხვერპლოზე მიიტანა უმთავრესი შესაწირი — საკუთარი სიცოცხლე. როცა მასზე ვინმე უმეცარმა, ურწმუნო და უთვისტომო ყრმამ აღმართა ხელჯოხი, მას ერთადერთი დიადემა — ღირსება — შეელახა და... იქ შეწყდა მისი, როგორც მამულიშვილისა და მოქალაქის მაჯისცემა! დანარჩენი, რაც მოხდა, მისი გულის ფეთქვის შეჩერება — უკვე განგების განჩინება გახლდათ.

ემირი რაინდი იყო, ამ ინსტიტუტის კოდექსის შეგნებული დამცველი, მთელი შინაგანი მზაობით ატარა მოყვასის სიყვარული, სიკეთის გაღების უნარი, შეჭირვებულის თანალმობის ძალი. მეგობრობის ნიჭით დაჯილდოებულმა, თუ ამ გზაზე რაიმე უნებლიეთ

შესცოდა, მწამს, უზენაესი უთუოდ მიუტევებს, რადგანაც იშვიათი უნარით, იყო დაჯილდოებული — მთელი არსებით, უსიტყვოდ და დაუყვედრებლად გაეზიარებინა მეგობრის ურვა, უშურველად გაელო მისთვის მადლი, გაენაწილებინა უკანასკნელი ლუკმა, გასხივოსნებულს აღენიშნა სხვისი წარმატება.

ემირი ვერ იარსებებდა მხოლოდ კერძო ყოფით, რადგანაც ბუნებით გამორჩეულს, თავად განგებამ დაანათლა ერის ცხოვრების გულისგულს ყოფნა, თავისი თაობის მძიმე ჯვრის გაქცევის ტარება, სხვა რჩეულთა მსგავსად. ისინი საქართველოს მსასოებელთა ორდენის რაინდები იყვნენ და არ უძებნიათ სხვა წინ-მედლები. არაფერი გააჩნდა (საკუთარი ბინაც კი!), ფუფუნებით ცხოვრება არ სურდა, მხოლოდ სულიერი სიმშვიდე, სამუშაო ადგილი (მაგიდა) და მასალა (ქაღალდი, ფუნჯი, საღებავი, კალამი!) უნდოდა, რათა საკუთარი ხილვები სახატავ ფურცლებზე გადაეტანა. სილამაზის ფასი იცოდა. სულ ერთიანად ქაღალდსა და ფუნჯს მინდობილი, შინაგანად გასხივოსნებული, ასე მგონია, გულში მღეროდა მრავალჟამიერს, შენ ხარ ვენახს, ძველ ქართულ სანადიმო სიმღერებსა თუ ქალაქურ ფოლკლორს. როცა მუშაობით გულს იჯერებდა, მეგობრებთან უყვარდა მოლხენა, სიმღერის ფასი იცოდა, ეროვნულ ტრადიციებს ეტრფოდა, თავადაც მგალობელი კაცი ეთქმოდა. საეკლესიო საგალობლების, კახური, რაჭული, სუფრული მღავალჟამიერის, იმერული იავ-ნანას, საესტრადო ქართული სიმღერების ეშხიანი შემსრულებელიც იყო და ჩინებული მოქართულეც. მეგობრებთან მუსაიფი უყვარდა და კამათიც. ყოველი თავშეყრა მაინც საქართველოზე, მის აწმყოსა თუ მომავალზე ფიქრითა და მსჯელობით მთავრდებოდა. ყოფითი პრობლემები არ აღელვებდა, მათ ვერც ამჩნევდა. ყოფაზე ამაღლებულმა იცხოვრა, ხელმოკლედ და ხელგამოღილად.

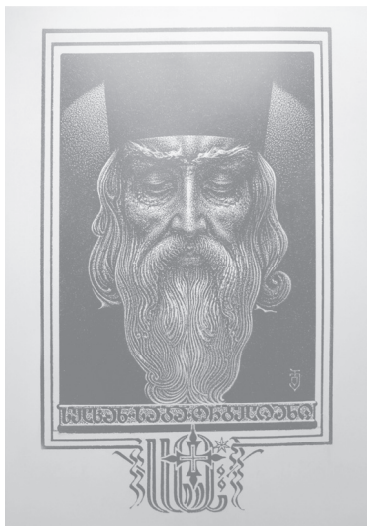
მისი გრაფიკული ნახატების შემქმნა მხოლოდ გლახაკის მუხლჩაუხრელ შრომას თუ შეეტოლებოდა. ჩანაფიქრს ფურცელზე გამრჯე ხელით რომ გადაიტანდა, მერე რუდუნებით ამუშავებდა ყოველ დეტალს, ხაზს, რკალს, რგოლს, შტრიხს. ის შეპყრობილიყო ფიქრებში იყო დანთქმული. ბერულ ლოცვას ჰგავდა მისი გარინდება, იდუმალება, სა-

კუთარ თავთან განმარტოება. დიდხანს და საგულდაგულოდ გამოჰყავდა თითოეული ასო-ნიშანი, ფიგურა თუ პროფილი. როგორც მევენახე ჩაიმუხლავს 35-40-ჯერ ვაზის ყოველ ძირთან, ემირიც ისე ჩაჰკირკიტებდა თითოეულ ხაზს, კონტურს, დეტალსა თუ შტრიხს. ხატვა ემირის ბედისწერა იყო. სწეულმა ბოლოხანს ორმოცი ნამუშევარი შექმნა, ქაღალდს გაანდო ფიქრი, ტანჯვა, სიხარული თუ მღელვარება; ის მიიცვალა, როგორც ჯარისკაცი ბრძოლის ველზე; ის მიიცვალა, როგორც შემოქმედი საკუთარ ხილვებთან განმარტოებული; ის აღესრულა, როგორც განდგეილი ლოცვების კითხვის ჟამს...

* * *

ემირ ბურჯანაძე თავდახრილი სამუშაო მაგიდასთან ფუნჯით ხელში — ასეთი შემორჩა ჩემს მესხიერებას ეს აზოვანი, ძველი ქართველებივით მხარბეჭიანი და ნათელი სხივით განათლებული, სანდომიანი სახის ინტელექტუალი. მან, ჯერ კიდევ აღურიცხავი, ურიცხვი გრაფიკული ნამუშევარი შექმნა. თითოეული გრაფიკული ფურცელი გამოხატავს ავტორის ნიჭიერებას, ოსტატობას, აზრებს, გრძნობებს, ხილვებს, მსოფლგანცდას და განსწავლულობას. მათი ერთობლიობა კი, თვალნათლივ წარმოაჩენს ჟამთა ქროლვას, რომელიც გამოხატა მხატვარმა და რომელმაც შეიწირა მისი სევდიანი, მდიდარი, უფრო მეტად კი, დაფიქრებული ადამიანური სამყარო.

მისი მრავალფეროვანი შემოქმედება, შესაძლებელია, რამდენიმე ციკლით განისაზღვროს: საქართველოს თემა — ღვთისმშობლის წილხვედრისა და წმინდა გიორგის ქვეყნის მოტივი; გარდამოცემა უფლის კვართსა და სვეტიცხოველზე; ბუნება, ქალაქები, უბნები, უმთავრეს ქალაქთა გერბები, ვაზისა და ღვინის თემა; თბილისის თემა — ემბლემა, დროშა, გასაღები, ვარიანტები, ქალაქის სამახსოვრო ემბლემები, სხვადასხვა სახის სამახსოვრო ნიშნები; ქართული მითოლოგია, თქმულებები, ლეგენდები, ოქროს საწმისი; ქართული ანბანის უსასრულო ვარიაციები; წიგნის გრაფიკა, კლასიკოსთა და თანამედროვე მწერალთა გრაფიკული ფურცლები (მარტო ვეფხისტყაოსნის ოთხი ვარიანტი აქვს შექმნილი), საფირმო და სა-

საქონლო ნიშნები და ემბლემები, სხვანი და სხვანი — ჯერ კიდევ დაუთვლელი და აღურიცხავი, უსისტემოდ არსებული.

მიუხედავად ასეთი მრავალმხრივი შემოქმედებისა, მისთვის თბილისის თემა მაინც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო. მას ემირმა 15 წლის განმავლობაში განუზომელი ენერგია, ფიქრი და ოსტატობა შეაღწია. ბოლოს კი მივიღეთ ასეთი ხატოვანი, ჭეშმარიტად სიმბოლო-ნიშნები, ჩვენი დედაქალაქის არსის გამომხატველი გერბი, დროშა და გასაღები.

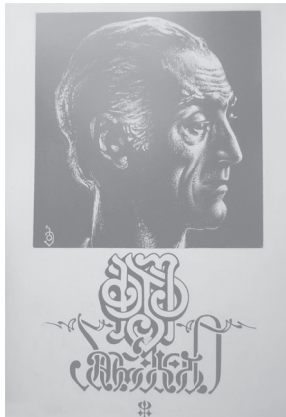
უკვე მეოთხედი საუკუნეა, რაც საქართველოს დედაქალაქს აქვს ემირ ბურჯანაძის შექმნილი სიმბოლური ნიშნები. თითქმის 16 საუკუნის თბილისს თავისი წარმომავლობის, ჟამთა სვლის, მნიშვნელობის, კულტურული მონაპოვრის მიმანიშნებელი გამოხატულება ამშვენებს ამ ჩინებული ემბლემის სახით. მასში გაერთიანებულია ჭეშმარიტ მამულიშვილთა, თბილისის დამაარსებელთა, მშენებელთა თუ ამაღორძინებელ თაობათა მისწრაფებები, გულისფეთქვაც კი. გერბის ავტორი ეფუძნება ჰერალდიკის ტრადიციულ გააზრებასაც და ემიჯნება კიდევ მას. მისთვის ამოსავალი გახდა ქართული დარბაზების ნატიფი „უბრალოება“, ფუნქციური დატვირთვა და სიმბოლურ ნიშანთა დამუშავების ოსტატობა.

სხივით ამობრწყინებული, შეკრული წრე სამყაროს მთლიანობის ხატებად აღიქმება. ბიბლიური შვიდი რიცხვი — შვიდი ვარსკვლავი, ათინათივით ბრწყინავს ცის კაბადონზე; ძლიერი, მკვრივი, გაშლილი და გაღაღებული ასო-ნიშანი „თან“, აღმართულა შეკრული წრის გულისგულში. მისი ფრთის ქვეშ ამოტვიფრულია მრგვლოვანი წარწერა „თბილისი“.

„თან“ ქმნის თაღსაც, დედაბოძსაც, ფრთოსანსაც, ხოლო რკალი გამოყოფს ფრინველის კაღნიერ პოზასაც და იგრძნობა კიდევ უშიშრად გარინდული ფრთოსნის თვალთაგან გამომკრთალი ამაყი შხერა, პიროვნულ ღირსებას გულოვნად რომ გაგრძნობინებს. ძალზე ფაქიზად და ზუსტად არის მხატვრის მიერ გააზრებული უმთავრესი მიზანი და დანიშნულება **დედაქალაქისა**. ის დედასავით მზრუნველი და დამცველია კაცობრიობის იმ ნაწილისა, რომლის სატახტო ქალაქადაც არის ხელთდასხმული. ეს მისია გამოსახულია მეტად ფაქიზი ნიუანსით — **მფარველის** პოზით.

მიმინოს ტანი, ძველი ქართული კრამიტის კლასიკური წყობით, მკვიდრად ნაგებ გალავანსაც, ციხე-კოშკსაც და ფარსაც ჩამოგავს. ასოციაციით ბუდესაც მოგაგონებს, სადაც ასეთივე ღირსეულები იბარტყებენ; მუხის ფოთლოვანი, აყვავებული რტო რკალად ეხვევა

ტანს, საუკუნეთა წრთობისა და გამძლეობის ნიშნად. მთლიანი კულტურა, საგულდაგულოდ დამუშავებული ნიუანსებით, ამაღლებულ მშვენიერებასაც და მარადიულ განახლებასაც გამოხატავს. შავი და თეთრი ფერის ტრადიციული შეხამება, კლასიკური გამოსახვის შემწეობით, დასრულებულ და ქაოსისაგან თავდახსნილ სამყაროს მიაწვდის, ამასთანავე, სიერცეში უსასრულო, თავისუფალი ნაფარდის შესაძლებლობასაც გულისხმობს. ამ სიმბოლომ იტვირთა და გამოხატა ყველა ღირსეული თაობისა და კონკრეტულ

პიროვნებათა სულისკვეთებაც — ვახტანგ გორგასლის ხელთდასხმიდან მოყოლებული, დავით აღმაშენებლის დროინდელი ქართველების მიერ გადახდილი დიდგორის ომისა თუ შემდგომ საუკუნეებში თბილისის გადარჩენისათვის თავდადებული ყოველი მებრძოლისა.

ემბლემის ერთი ვარიანტით ხოხობია გამოსახული გონიოთი ხელში. აქაც სიამაყე გამოკრთის ნახატში. თავისუფალი და ღირსეული ფრთოსანი ლაღად მიაბიჯებს, თითქოს, აღმშენებლობისთვის მზადყოფნას ამჟღავნებს. სემანტიკური ნიშანი გადადის საკრალურ-სიმბოლურ ნიშანში და აელენს მოვლენის არსს — მშენებელია ის ფრთოსანი, რომელმაც, ლეგენდის მიხედვით, სათავე დაუდო ქალაქს.

ემირი, თითქოს, ელოლიაგება, შესტრფის და შეჰხარის თბილისის ემბლემას, რადგანაც დედაქალაქისადმი მისი გრძნობაც ჩაქსოვილია ამ გრაფიკულ ნამუშევარში. მასაც შეეძლო პოეტივით ეთქვა თბილისზე — „სულთქმა ხარ ჩემი“...

77 წლის თავისუფალი ოსტატი და ნიჭიერი შემოქმედი მივაბარეთ მშობლიურ მიწას, მაგრამ იგი მისი ახლობლების ხსოვნას მუდამ ლაღ და სიცოცხლით სავსე პიროვნებად შემორჩება.

3 ნოემბერი, 2014 წ.